

عوامل موثر در ارتکاب به جرائم اجتماعی با تاکید بر نظریه فشار آگنیو

(مورد مطالعه: جوانان و نوجوانان مذکر ۱۷-۳۰ سال در منطقه ۱۶ تهران)

فرح ترکمان^۱

الهه گرگوندی^۲

علیرضا افتخاری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۳۰

چکیده

این پژوهش با موضوع علل گرایش به جرم و بزهکاری در بین جوانان و نوجوانان ۱۷-۳۰ سال منطقه ۱۶ تهران با تاکید بر نظریه فشار آگنیو انجام شده است. با توجه به آمار سال ۱۳۸۹ توسط نیروی انتظامی، منطقه ۱۶ تهران از نظر جرم و بزهکاری در بین مناطق ۲۲گانه تهران رتبه هشتم را داراست. این پژوهش دارای سه فرضیه اصلی است. فرضیه اول: میزان فشار در افراد منحرف بر اساس نوع بزه اجتماعی با یکدیگر متفاوت است. فرضیه دوم: به نظر می رسد که احساس فشار نسبت به شرایط زندگی در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد که خود به هفت فرضیه دیگر که بیان کننده شرایط زندگی تقسیم می شود و فرضیه سوم، به نظر می رسد که برخورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم تاثیر دارد. چهار چوب نظری که برای پژوهش در نظر گرفته شد نظریه فشار آگنیو است. جامعه نمونه این پژوهش ۲۱۳ نفر از بین مجرمین سه کلانتری خزانه بخارایی، جوادیه و نازی آباد که بازداشت شده اند و دارای پرونده هستند انتخاب شد و نحوه نمونه گیری به صورت نمونه گیری غیر احتمالی است. روش پژوهش پیمایش است و با استفاده از نرم افزار spss به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شد و نتیجه ای که از پژوهش بدست آمد، مورد تایید قرار گرفتن تمامی فرضیات مطروحه بود که احساس فشار نسبت به شرایط زندگی بر روی جرم و بزهکاری تاثیر دارد. همچنین از دیگر فرضیات تایید شده میزان فشار در افراد منحرف بر اساس نوع بزه اجتماعی با یکدیگر متفاوت است نیز با سطح معناداری ۰/۰۳۷ به سطح معنی داری رسیده است. فرضیه آخر نیز به نظر می رسد که برخورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم تاثیر دارد با سطح معناداری ۰/۰۰۰ معنی دار بوده است.

کلید واژه‌ها: جرم و بزهکاری، فشار و احساسات منفی

۱. استاد یار گروه جامعه‌شناسی و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز Fa.torkaman@iauctb.ac.ir

۲. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی eligorgvandi@gmail.com

۳. کارشناس ارشد مدیریت محیط زیست alirezaftekhari@yahoo.com

۱. مقدمه

بدیهی است افزایش جمعیت به همراه رشد شهرنشینی و مهاجرت، بسیاری از امور و واقعیات اجتماعی را تحت تاثیر خود قرار داده است و در بسیاری از موارد، سبب تغییر یا ظهور مشکلات و مسائل عدیده اجتماعی نیز شده است. لذا در صورتی که این روند منطبق و هماهنگ با سایر بخش‌های اقتصادی و اجتماعی نباشد، در آینده نه چندان دور مشکلات و مسائل غامض‌تر و جدی‌تری را پدید خواهد آورد. یکی از مسائلی که عمدتاً در اکثر جوامع تحت تاثیر افزایش جمعیت، رشد شهرنشینی و مهاجرت قرار می‌گیرد، بزهکاری و جرایم اجتماعی است. رشد انحرافات و جرایم اجتماعی و عدم توانایی در برخورد اصولی و برنامه‌ریزی شده با آن، موجبات تسریع‌پذیری این پدیده را در طبقات مختلف اجتماعی و گروه‌های سنی بویژه نقش‌پذیرترین گروه‌های سنی نوجوانان و جوانانی که نیروهای بالقوه سازنده جوامع محسوب می‌شوند را فراهم خواهد نمود و پایه‌ها و بنیان‌های اخلاقی جامعه را سست و در نهایت باعث رشد بی‌اعتمادی مردم به قوانین جاری و دستگاه بوروکراسی حاکم و بی‌نظمی عمومی خواهد شد. «گسترش ارتکاب جرائم از یک طرف و رشد بی‌اعتمادی و اختلال در نظم عمومی از طرف دیگر مانع مهمی جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی و سازندگی جامعه تلقی می‌گردد» (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۱).

انحرافات اجتماعی به عنوان یک مسئله اجتماعی، تقریباً در همه ادوار و همه جوامع در شکل‌های مختلف وجود داشته است و تهدیدی جدی برای زندگی اجتماعی افراد بوده و هست، به همین دلیل به عنوان عملی نامطلوب و ناپسند، که عقوبت و مجازات به دنبال دارد مطرح می‌شود. البته همیشه در جوامع مختلف همه افراد، هم‌نوا و سازگار و قانون‌پذیر نیستند و نسبت به قانون و مقررات جامعه کجروی می‌کنند و از آن فراتر می‌روند. به نظر برخی از جامعه‌شناسان، همانند دورکیم^۱ (۱۸۹۳)، جرم یک پدیده طبیعی است و معمولاً حداقلی از جرم و انحرافات اجتماعی در تمام زمان‌ها دیده می‌شود. این پدیده در برخی موارد از حد قابل قبولی فراتر رفته و انسجام و نظم اجتماعی را مختل می‌کند. «بر اساس رویکرد جامعه‌شناختی، ریشه تمام کجروی‌ها در محیط اجتماعی می‌باشد، در صورتی که عوامل کجروی موجود در محیط اجتماعی از بین برود، کجروی نیز به میزان قابل توجهی کم خواهد شد» (اورنگ، ۱۳۸۱: ۶۲).

اگر چه در بسیاری از پژوهش‌ها، عوامل موثر بر بروز جرایم مشخص شده است. ولی در پژوهش حاضر در منطقه ۱۶ تهران اقدام به انجام پژوهش جهت شناسایی عوامل موثر در بروز جرایم و انحرافات اجتماعی شد که دارای رتبه هشتم در بروز این انحرافات در تهران است. علاوه بر قصد شناسایی عوامل موثر در ارتکاب به جرم در بین جوانان این منطقه، این پژوهش درصدد این برآمد که نشان دهد برای بروز یک جرم عوامل با چه ارتباطی با هم، بر ارتکاب به جرم، اثر گذار هستند؟ نقش فشار عوامل اجتماعی (روابط خانوادگی شامل رابطه با پدر و مادر، خواهر و برادر، رابطه با همسر (در صورت تاهل) تاثیر گروه دوستان و همسالان، محیط زندگی، محیط مدرسه، محیط کار و ...)، عوامل اقتصادی (درآمد، مشکلات اقتصادی خانواده، وضعیت مسکن...)، عوامل جمعیت‌شناختی (سن، تحصیلات، وضعیت تاهل، مهاجرت، کار و اشتغال...)، چه می‌تواند باشد؟

در این پژوهش نظریه فشار آگنیو^۲ را به عنوان چارچوب نظری پژوهش انتخاب کردیم که توضیح مختصری از این نظریه در اینجا بیان می‌شود.

نظریه عام فشار آگنیو^۲ (۱۹۹۲) یکی از مهمترین نظریه‌ها در حوزه جرم‌شناسی یا انحرافات در طول ده سال گذشته است.

1. Durkhiem
2. Agnew

کار وی به منزله «توسعه نظریه فشار»^۱ و تکمیل کارهای پیشینیان تلقی می‌شود. و این امر موجب گسترش مفاهیم کلیدی و افزایش دقت در تبیین انحرافات اجتماعی شده است.

آگنیو فشار را به معنای روابط منفی یا نفرت انگیز با دیگران تعریف کرده است. "روابط منفی با دیگران روابطی اند که دیگران با فرد آنگونه که فرد خود می‌خواهد با او رفتار شود، رفتار نمی‌کنند" (به نقل از صدیق سروستانی، ۱۳۸۶). در نظریه آگنیو به سه نوع اصلی فشار اشاره شده است که هر یک متفاوت از دیگری هستند. (۱) روابط منفی‌ای که فرد را از رسیدن به یک هدف با ارزش باز می‌دارد (۲) روابط منفی‌ای که انگیزه با ارزش را که متعلق به شخص است خفه می‌کند و یا شخص را تهدید به از بین بردن آن (انگیزه با ارزش) می‌کنند. (شخص را بی‌انگیزه می‌کند). و (۳) روابط منفی‌ای که انگیزه ناخوشایندی را بر فرد تحمیل می‌کنند. این انواع اصلی فشار بدین منظور ارائه شده است که دامنه کاملی از پدیده‌های تنش‌زا را نشان می‌دهند (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۲۳).

در این پژوهش سوال اساسی این بود که چرا بعضی مردم کج رفتاری میکنند؟ چرا بعضی مردم که تحت فشار شرایط زندگی قرار میگیرند مرتکب عمل جرم میشوند ولی عده ای دیگر که ممکن است همین فشار نیز بر آنها وجود داشته باشد عمل جرم مرتکب نمی‌شوند؟ آیا فشار ایجاد شده در شرایط زندگی بر نوع جرم (سرقت، ضرب و جرح و خشونت خانوادگی) هم تاثیر دارد؟ با توجه به سوالات مطرح شده قصد داریم با استفاده از نظریه فشار آگنیو به تبیین ارتکاب به جرم بپردازیم.

پژوهش حاضر دارای یک هدف اصلی و اهداف فرعی می‌باشد. شناسایی عوامل موثر در ارتکاب به جرم و بزهکاری هدف اصلی این پژوهش است لذا این پژوهش کاربردی است. اهداف فرعی پژوهش عبارتند از:

- شناخت نقش فشار بر روی افراد و ارتکاب به جرم و بزهکاری
- تعیین نقش فشار که می‌تواند فرد را مجبور کند که با گروه همسالان بزهکار نشست و برخاست کند و نقش گروه همسالان در ارتکاب به جرم.
- شناخت فشار بیکاری و محیط بد کار بر روی جرم خیزی افراد.
- تعیین فشار عوامل خانوادگی، فوت والدین و یا جدایی آنها از یکدیگر و حتی رابطه منفی با همسر که سبب ارتکاب به جرم در افراد میشود.
- شناخت نقش فشار مشکلات اقتصادی از قبیل کمبود درآمد، محل سکونت، نبود امکانات رفاهی و ... در ارتکاب به جرم.
- شناسایی فشار محیط زندگی بر افراد و ارتکاب به جرم و بزهکار شدن افراد.
- شناخت نقش فشار محیط مدرسه بر افراد و ارتکاب آنها به جرم و بزهکاری
- با توجه به مباحث مطرح شده، این پژوهش در پی سنجش فرضیات زیر است:
- ۱- میزان فشار در افراد منحرف بر اساس نوع بزه اجتماعی با یکدیگر متفاوت است.
- ۲- به نظر می‌رسد که احساس فشار نسبت به شرایط زندگی در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد.
- ۱-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از مشکلات خانوادگی در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد.
- ۲-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از رابطه منفی با همسر در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد.
- ۳-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از محیط کار در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد.
- ۴-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از تاثیر گروه دوستان و همسالان در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد.

- ۵-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از مشکلات محیط زندگی در ارتکاب به جرم و بزهکاری تأثیر دارد.
- ۶-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از احساسات منفی در ارتکاب به جرم و بزهکاری تأثیر دارد.
- ۷-۲- به نظر می‌رسد که فشار ناشی از مشکلات محیط مدرسه در ارتکاب به جرم و بزهکاری تأثیر دارد.
- ۳- به نظر می‌رسد که بر خورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم تأثیر دارد.

مفاهیم اساسی پژوهش حاضر به شرح زیر تعریف شده‌اند:

جرم و بزهکاری: ژامبو مرلن^۱ (۲۰۰۶) جرم و بزهکاری را به عنوان یک پدیده اجتماعی در نظر گرفته و چنین عنوان می‌کند: اصولاً اقدام و عملی که برخلاف موازین و مقررات، قوانین و معیارهای ارزش فرهنگی هر جامعه باشد در آن جامعه بزهکاری یا جرم^۲ تلقی می‌گردد. کسانی که مرتکب چنین اعمال خلافی می‌گردند مجرم یا بزهکار نامبرده می‌شوند. یا به عبارتی دیگر می‌نویسد: بزهکاری پدیده‌ای است که بدون توجه به بزهکار، می‌توان آن را مورد بررسی قرار داد و تراکم جرم، اهمیت گونه‌های مختلف جرایم، تغییرات اجتماعی جرایم را از نظر مکان، زمان، نژاد، مذهب و... دقیقاً تحقیق کرد (Merlan.Jambo, 2006).

لاک ساین^۳ (۲۰۰۴) نیز در این زمینه می‌نویسد: «بزهکاری یک میکروب اجتماعی است. این میکروب در محیطی که آمادگی پروراندن تبهکار نداشته باشد، بروز نکرده، جرمی اتفاق نمی‌افتد. خاستگاه جرم الف) محیط اجتماعی: محیط اجتماعی بر اثر عوامل مختلفی، افراد را به طرف ارتکاب جرم می‌کشاند، پس لازم است برای بررسی بهتر موضوع، محیط اجتماعی را از چند منظر مورد بررسی قرار دهیم. محیط اجتماعی را می‌توان به محیط‌های خانوادگی، اتفاقی، انتخابی و احتمالی تقسیم کرد که هر کدام از این محیط‌ها به سهم خود تأثیر بسزایی در بروز رفتار انحرافی و ارتکاب جرم دارد. (۱) محیط خانوادگی: خانواده محیطی است که شخص بدون اینکه حق انتخاب داشته باشد در آن متولد می‌شود و در این محیط شخصیت وی پی‌ریزی می‌شود. این محیط رابطه مستقیمی با بروز انحرافات اجتماعی از جمله ارتکاب جرم دارد. باید توجه داشت که وقتی محیط خانواده رو به هم گسیختگی می‌رود، غالباً منجر به فرار کودکان از منزل، مدرسه و ولگردی می‌شود و آنها را به ارتکاب جرایم مختلف می‌کشاند (Laksine 8timothy, 2004).

بورت^۴ (۲۰۰۳) جرم را پدیده‌ای دانسته که زاینده‌ی برخی از رفتارهای ناخواسته اعمال احساسی می‌باشد که در جامعه جای مقبولی ندارد. علیرغم این برخی از افراد نیز هستند که در ارتکاب مجدد و تکرار آن رفتارها اصرار دارند در چنین شرایطی است که جامعه امر مجازات را در برابر فرد مرتکب به جرم الزامی می‌داند و متعاقب آن تلاش می‌نماید که راهکارهایی مشخص شوند تا فرد مجرم دیگر از ادامه ارتکاب به جرم خودداری کرده و به عبارتی انسانی عادی شود همچنان جامعه تلاش می‌کند راه‌ها و دلایل ارتکاب به جرم فرد یا افراد را مورد شناسایی قرار داده و آن را از بین ببرد (Bourt Jan, 2003).

کشورهای مختلف به بررسی وضعیت جرم و بزهکاری در جامعه خود پرداخته‌اند و از دیدگاه‌های مختلف دلایل بروز آن را مورد بررسی قرار داده‌اند. پژوهش‌هایی که در زمینه جرم و بزهکاری در داخل و خارج از کشور صورت پذیرفته است، به این شرح می‌باشد:

نایی، هوشنگ، زاهدی، محمد جواد، نار کتبار، حسین (۱۳۵۸) نقش دینداری در ممانعت از بزهکاری جوانان شهر تهران: نتایج پژوهش نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری بین ابعاد دینداری و میزان بزهکاری (سرقت) در بین دو گروه جوانان عادی

1. Merlan.j
2. crim
3. Laksine
4. Bourt

غیربزهکار) و زندانی (بزهکار) در سطح اطمینان ۹۵ درصد وجود دارد. یافته‌های نظری پژوهش نشان از آن دارد که گرچه می‌توان رابطه جداگانه و مستقیم هر یک از متغیرهای مستقل (ابعاد دینداری) با متغیر وابسته (میزان بزهکاری) را بر اساس نظریه‌های دینداری و پیوند اجتماعی تبیین کرد، اما نتایج حاصل از تحلیل چند متغیری، بیانگر آن است که تنها، بعد پیامدی دینداری تاثیر مستقیم بر بزهکاری داشته و بیشترین سهم را در تبیین ممانعت از بزهکاری جوانان به خود اختصاص داده است.

میرزا خانی، کریم (۱۳۸۰). بررسی تاثیر عوامل اجتماعی- اقتصادی بر بزهکاری نوجوانان (۱۸-۱۲) سال در مرکز کانون اصلاح و تربیت: نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که جرم و بزهکاری در جامعه مورد بررسی، عوامل متعددی دارد که دست به دست هم می‌دهند و زمینه مساعد برای آن فراهم می‌آورند. اما معمولاً در هر مورد، نقش یک عامل بارزتر از عوامل دیگر و در حکم جرقه‌ای است که باعث اشتعال می‌شود. فقر اقتصادی، بی سواد، ناآگاهی اجتماعی، زندگی خانوادگی نابه سامان و از هم پاشیده، سکونت در محلات پست و جرم خیز که خود متاثر از شرایط اقتصادی است از جمله عواملی هستند که هر یک از آنها متاثر از عوامل دیگر و در تعامل با آنهاست. هیچ یک از این عوامل به تنهایی موجب بروز کجروی و انگیزه عمل خلاف نمی‌گردد. اما در صورتی که مجموعه‌ای از عوامل مساعد وجود داشته باشد، هریک از عوامل مذکور می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در گرایش فرد به کجروی ایفا کند. به علاوه ارتکاب عمل خلاف و پس از آن دستگیری، محکومیت و سپری کردن مدتی در زندان خود پی آمدهایی برای فرد دارد که به مجرم برجسب زده می‌شود. از هم پاشیده شدن خانواده و طرد شدن مهم‌ترین این پیامدهاست. این امر به نوبه خود موجب گسسته شدن پیوندهای میان فرد و اجتماع می‌شود و به جای اصلاح به تداوم جرم و تکرار آن کمک می‌کند.

در پژوهشی که جانگ و جانسون^۱ در مارس ۲۰۰۳ در لندن انجام دادند حاکی از تایید فرضیات مطروحه در نظریه فشار است. اطلاعات از یک نمونه ۲۱۰۷ نفری از سیاهپوستان آمریکایی به شیوه مطالعه مقطعی و نمونه گیری احتمالی به دست آمده است. این پژوهش فرضیات حاصل از رابطه فشار، احساسات منفی و اعمال انحرافی را تایید میکند. نتایج نشان می‌دهد که فشارهای اجتماعی تاثیر مثبت و قوی بر انحراف دارد. آنهایی که احساسات منفی‌شان را به بیرون جهت می‌دهند (احساسات منفی برون سوپه) به احتمال بیشتر به رفتار انحرافی‌شان به صورت پرخاشگری بروز می‌کند و آنهایی که احساسات منفی‌شان را متوجه درون خود می‌سازند (احساسات منفی درون سوپه) به احتمال بیشتر به سمت رفتار انحرافی، مانند اعتیاد روی می‌آورند. از طرف دیگر متغیرهای مداخله‌گر مانند اعتماد به نفس، کارایی فردی (خودکارآمدی) و اعتقاد دینی موجب کاهش فشار بر احساسات منفی می‌شوند (جانگ و جانسون، ۲۰۰۳: ۱۰۵-۷۹).

برای تحلیل و تبیین نظری مساله جرم و بزهکاری جوانان، تئوری‌های جامعه شناسی را به دو دسته تقسیم کرده و نظریه‌هایی که به عوامل مادی در ارتکاب به جرم و بزهکاری جوانان اشاره دارند، نظریه‌های تضاد و طبقاتی مارکس^۲ انتخاب شده‌اند و نظریه‌های دورکیم، کوهن، کلوارد و الین، مرتون، ساترلند و آگنیو نیز به عوامل غیر مادی اشاره دارند. نظریه‌های تضاد: نظریه‌های تضاد بر این پیش فرض مارکس متمرکز شده‌اند که: «ویژگی‌های خاصی مانند نابرابری طبقاتی، روابط طبقاتی، روابط طبقاتی آشتی ناپذیر و استثمار از کار انسان در ارتباط با منافع طبقات مسلط جامعه که در ماهیت نظام سرمایه داری وجود دارد، موجب از خود بیگانگی انسانها و انحرافات اجتماعی اعم از جرم، اعتیاد، بزهکاری و غیره می‌گردد» (احمدی، ۱۳۸۴: ۵۹).

1. Joon Jang & Byron R. Johnson

2. Marks

نظریه آنومی دورکیم^۱: دورکیم مفهوم آنومی را برای اولین بار در کتاب تقسیم کار اجتماعی به کار برد. هرگاه شیرازه تنظیم‌های اجتماعی از هم گسیخته شوند، نفوذ نظارت کننده جامعه بر گرایش‌های فردی، دیگر کارایی‌اش را از دست خواهد داد و افراد جامعه به حال خودشان واگذار خواهند شد. دورکیم چنین حالتی را بی‌هنجاری^۲ می‌خواند. براساس دیدگاه دورکیم می‌توان پیش‌فرض‌های زیر را در تبیین انحرافات اجتماعی (اعم از جرم، اعتیاد، بزهکاری و ...) بیان کرد: چون انحراف اجتماعی یک پدیده عادی است، بنابراین نمیتوان علل استثنایی و اتفاقی جستجو کرد؛ برای شناخت علل و وقوع انحرافات اجتماعی باید ساختار اقتصادی و اجتماعی جامعه را مطالعه کرد. چون انحرافات اجتماعی پیامدهای بحران‌های اقتصادی و اجتماعی است، بنابراین رابطه آنها با ساختار اجتماعی و اقتصادی جامعه امری دائمی است.

یک رفتار اجتماعی به این دلیل که احساسات جمعی را آزرده می‌کند، رفتار انحرافی محسوب می‌شود. بنابراین نقش مجازات‌ها، از بین بردن انحرافات اجتماعی نیست، بلکه درمان جراحی است که بر احساسات جمعی وارد آمده است. انسجام اجتماعی مبین ارتباط و پیوند میان بخش‌های مختلف اجتماعی است و بیانگر حدودی است که فرد احساس می‌کند به نوعی با نظام اجتماعی رابطه داشته و به آن علاقمند است؛ بنابراین منحرفان با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه بیگانه هستند (ستوده، ۱۳۸۰: ۴۷-۴۶).

رابطه وسیله و هدف مرتون^۳: "مرتون استدلال کرد که ناتوانی در به دست آوردن منابع مشروع، تولید ناکامی می‌کند و گاهی اوقات منجر به تلاش برای به دست آوردن آنها از راه غیر مشروع می‌شود" (توسلی، ۱۳۸۳: ۳۱۴). کوهن^۴ معتقد است که رفتار بزهکارانه جوانان طبقه پایین در واقع اعتراض علیه هنجارها و ارزش‌های طبقه متوسط فرهنگ است. زیرا شرایط اجتماعی^۵، از رسیدن قانونی آن‌ها به موفقیت جلوگیری می‌کند. جوانان طبقه پایین، شکلی از فرهنگ تضاد را تجربه میکنند که کوهن آن را ناکامی منزلتی^۶ می‌نامد. کلوارد والین^۷ نیز مثل کوهن و مرتون شکاف بین اهداف و ابزار را علت اصلی بزهکاری و کج رفتاری می‌دانند، اما این شکاف را با اضافه کردن یک متغیر دیگر به نام «فرصت‌های نامشروع افتراقی» علت کج رفتاری می‌دانند (بخارایی، ۵۴: ۱۳۸۶).

نظریه همنشینی افتراقی ادوین ساترلند^۸: «نکته اصلی نظریه ساترلند این است که افراد به این علت کج رفتار می‌شوند که تعداد تماس‌های انحرافی آنان بیش از تماس‌های غیر انحرافی شان است» (دانش، ۱۳۷۴: ۳۸). نظریه فشار آگنیو: آگنیو فشار را به معنای روابط منفی یا نفرت انگیز با دیگران تعریف کرده است. «روابط منفی با دیگران روابطی اند که دیگران با فرد آنگونه که فرد می‌خواهد با او رفتار شود، رفتار نمی‌کنند» (آگنیو، ۱۳۷۸: ۵۰). در نظریه آگنیو به سه نوع اصلی فشار اشاره شده است که هر یک متفاوت از دیگری هستند. ۱- روابط منفی ای که فرد را از رسیدن به یک هدف با ارزش باز می‌دارد. ۲- روابط منفی ای که انگیزه با ارزش را که متعلق به شخص است خفه می‌کند و یا شخص را تهدید به از بین بردن آن انگیزه با ارزش می‌کنند. (شخص را بی انگیزه می‌کند). ۳- روابط منفی ای که انگیزه

1. Durkhiem
2. anomie
3. Merton
4. Kohn
5. social condrtions
6. status frustation
7. Kolvard8Olin
8. Sutherland.E

ناخوشایندی را بر فرد تحمیل می کنند.

در این پژوهش، چهارچوب نظری بر اساس نظریه فشار آگنیو و نقش احساسات منفی در ارتکاب به جرم و بزهکاری ساخته شد. آگنیو فشار را به معنای روابط منفی یا نفرت انگیز با دیگران تعریف کرده است (آگنیو، ۱۳۷۸: ۶۰). "روابط منفی با دیگران روابطی اند که دیگران با فرد آنگونه که فرد خود می خواهد با او رفتار شود، رفتار نمی کنند." (همان منبع، ۵۰). در نظریه آگنیو به سه نوع اصلی فشار اشاره شده است که هر یک متفاوت از دیگری هستند. (۱) روابط منفی ای که فرد را از رسیدن به یک هدف با ارزش باز می دارد (۲) روابط منفی ای که انگیزه با ارزش را که متعلق به شخص است خفه می کند و یا شخص را تهدید به از بین بردن آن (انگیزه با ارزش) می کنند. (شخص را بی انگیزه می کند.) و (۳) روابط منفی ای که انگیزه ناخوشایندی را بر فرد تحمیل می کنند. این انواع اصلی فشار بدین منظور ارائه شده است که دامنه کاملی از پدیده های تنش زا را نشان می دهند.

در ادامه توضیحات بیشتری را برای روشنتر شدن این مفاهیم ارائه می کنیم:

فشار به مثابه ناتوانی در دستیابی به اهداف با ارزش: دست کم سه نوع فشار ذیل در این طبقه می گنجد.

الف) فشار به مثابه فاصله بین آرزوها و دستاوردهای واقعی؛ نظریه های کلاسیک فشار مرتون، کوهن، کلوارد و الین بحث کرده اند که نظام فرهنگی، هر فرد را تشویق می کند تا آنها به اهداف ایده آل، موفقیت های پولی و منزلت های طبقه متوسط دست یابند. با وجود این، افراد طبقه پایین اغلب از دستیابی به چنین اهدافی از طریق راه های مشروع محرومند. در این نظریه ها، فشار وارد به افراد (نوجوانان، جوانان و بزرگسالان) عموماً از لحاظ فاصله بین آرزوهای (اهداف ایده ال و انتظارات) اندازه گیری می شود (آگنیو، ۱۳۷۸: ۵۱-۵۲).

ب) فشار به مثابه فاصله بین انتظارات و دستاوردهای واقعی؛ همانطور که در بالا اشاره شد نظریه های پیشین فشار در جرم شناسی، ناتوانی در دستیابی به اهداف ایده ال و دستاوردهای واقعی را به طور خاص مورد بحث قرار داده اند. انتظارات از تجارب گذشته فرد از مقایسه فرد با مراجع دیگر یا دیگران تعمیم یافته ناشی می شود. ناتوانی در دستیابی به چنین انتظاراتی ممکن است به احساسات منفی مانند عصبانیت، خشم و تنفر، نارضایتی و نومییدی و بیماری منجر شود. به علاوه افراد به شدت برانگیخته می شوند که فاصله بین انتظارات و دستاوردها را با اعمال انحرافی تقلیل دهند. این مفهوم به طور عمده ای در جرم شناسی مورد غفلت قرار گرفته است و به چند دلیل حائز اهمیت است: اول اینکه فاصله بین انتظارات و دستاوردهای واقعی از نظر احساسی رنج آورتر از فاصله بین آرزوها و دستاوردها میباشند. آرزوها در تعریف غالباً اهداف ایده ال هستند. آنها گاهی اوقات جنبه های یوتویپایی دارند و به این دلیل شکست برای دستیابی به آرزوها ممکن است جدی تلقی نشوند. اما شکست در دستیابی به انتظارات احتمالاً جدی تلقی می شود. زیرا آنها در واقعیت ریشه دارند. افراد چنین انتظاراتی را قبلاً تجربه یا مشابه و مانند آنها را در دیگران مشاهده کرده اند. دوم اینکه انتظارات حاصل مقایسه اجتماعی است و مقایسه اجتماعی نقش محوری در شکل انتظارات افراد ایفا میکند.

ج) فشار به مثابه فاصله بین نتایج منصفانه یا به حق و نتایج واقعی؛ این مفهوم از ادبیات برابری و عدالت ناشی می شود و بحث دیگری را مطرح می کند. قوانین عدالت توزیعی، مشخص میکنند که چگونه منابع باید توزیع شوند. در این قانون روابط عادلانه آن است که نسبت دستاوردها با درون داده ها برابر باشد. نتایج یا دستاوردها دامنه وسیعی از عواقب منفی و مثبت را در بر می گیرد؛ در حالی که درون داده ها شامل هزینه های مثبت و منفی فرد برای مبادله است. افراد نتایج و دستاوردها و درون داده های خود را با هزینه ها و دستاوردهای دیگران مقایسه می کنند. اگر در این مقایسه، نسبت ما (نسبت هزینه هایی که خود انجام می دهند و نتایجی که به دست می آورند با یکدیگر برابر باشد. آنها احساس می کنند که نتایج خوشایند یا عادلانه است براساس دیدگاه نظریه پردازان عدالت حتی اگر نتایج این برابری پایین هم باشد این

خوشایندی صادق است. اگر نسبت نتایج با درون داده‌ها یا هزینه‌ها برابر نباشند، عاملان احساس می‌کنند که نتایج ناعادلانه است و این موجب فشار روانی بر آنها می‌گردد.

"فشار به مثابه از بین رفتن انگیزه با ارزش در فرد در منابع روان‌شناسی پیرامون استرس و پرخاشگری اظهار می‌شود که فشار چیزی فراتر از تعقیب اهداف با ارزش است و اینکه بسته شدن راه‌های دستیابی به هدف یک پیش‌بینی کننده نسبتاً ضعیف درباره پرخاشگری است؛ بویژه وقتی که هدف از قبل تعریف نشده باشد" (ستوده، ۱۳۸۰: ۶۴). از این بیانات مشخص می‌شود که در روانشناسی به طور عمده تعقیب اهداف با ارزش به عنوان یک منبع فشار مورد غفلت قرار گرفته است. برعکس، چنانچه پدیده‌های تنش‌زای زندگی را پیرامون انحرافات و پرخاشگری در روان‌شناسی مورد بررسی قرار دهیم؛ درخواهیم یافت که در خود این منابع پدیده‌هایی مانند از دست رفتن انگیزه با ارزش و تحمیل انگیزه منفی به مثابه منبع انحرافات مورد توجه و تاکید بوده است. علاوه بر این، یک مطالعه پیرامون فشار نوجوانان و جوانان نشان می‌دهد که فهرستی از پدیده‌های تنش‌زای زندگی مانند از دست دادن دوست پسر، دوست دختر، مرگ یا بیماری شدید دوستان، انتقال به یک مدرسه جدید، طلاق، جدایی از والدین، ناراحتی از مدرسه و تحمیل دامنه‌ای از شرایط بدکاری به مثابه عوامل نابود کننده انگیزه‌های با ارزش افراد و منبع انحرافات عمل نموده‌اند. بنابراین با توجه به منابع، نوع دوم فشار عبارتند از: از بین رفتن انگیزه‌های با ارزش در فرد، از دست رفتن انگیزه با ارزش ممکن است به بزهکاری و انحراف منجر شود. "وقتی که فرد سعی می‌کند مانع از دست رفتن انگیزه با ارزش شود، یا انگیزه از دست رفته را بازسازی کند و یا به انگیزه‌های جایگزین دست یابد درصدد انتقام برمی‌آید و برای مقابله با کسانی که مسئول این اتفاق هستند یا به تهاجم و یا به مقابله منفی مصرف مواد مخدر دست می‌زنند" (آگنیو، ۱۳۷۸: ۵۸).

فشار به مثابه تحمیل انگیزه منفی؛ منابع جدید پیرامون پرخاشگری بر تحمیل انگیزه‌های منفی یا مضر نیز متمرکز شده‌اند به جز کار آگنیو، این نوع از فشار در جرم‌شناسی مورد غفلت قرار گرفته است. حتی آگنیو نیز نه بر تحمیل انگیزه ناخوشایند بلکه بر ناتوانی فرد بر گریز قانونی از انگیزه ناخوشایند تاکید نموده است. با وجود این، اطلاعات بسیاری نشان می‌دهد اگر امکان گریز قانونی از تحمیل انگیزه‌های منفی وجود داشته باشد، چنین انگیزه‌هایی به پرخاشگری و دیگر پیامدهای منفی در شرایط خاص منجر می‌شود. فرد در معرض انگیزه ناخوشایند ممکن است: (۱) از انگیزه منفی بگریزد یا اجتناب کند. (۲) انگیزه منفی را در خود تسکین دهد یا پایان بخشد؛ (۳) درصدد انتقال از منبع انگیزه منفی یا اهداف مرتبط برآید؛ (۴) پیامد آثار منفی را با مصرف غیرقانونی مواد مخدر برطرف کند.

دامنه گسترده‌ای از تحمیل انگیزه ناخوشایند، در منابع مورد بررسی قرار گرفته است و مطالعات مشاهده‌ای مشارکتی، پیمایش و آزمایشی ارتباط چنین انگیزه‌ای را با انحراف نشان داده‌اند. قربانی رفتار مجرمانه شدن، تنبیهات بدنی، روابط منفی با والدین، روابط منفی با همسالان، تجارب منفی و ناخوشایند در مدرسه، دامنه وسیعی از پدیده‌های تنش‌زای در زندگی، تهدیدها و توهین‌های زبانی، جسمانی و غیره از جمله عواملی‌اند که موجب تحمیل انگیزه ناخوشایند بر فرد می‌شود. در اطلاعات به دست آمده از یک مطالعه طولی آگنیو (۱۹۸۹) شواهدی را یافته است که نشان می‌دهد رابطه بین انگیزه منفی و انحراف وجود دارد (آگنیو، ۱۳۷۸: ۵۹، ۵۸).

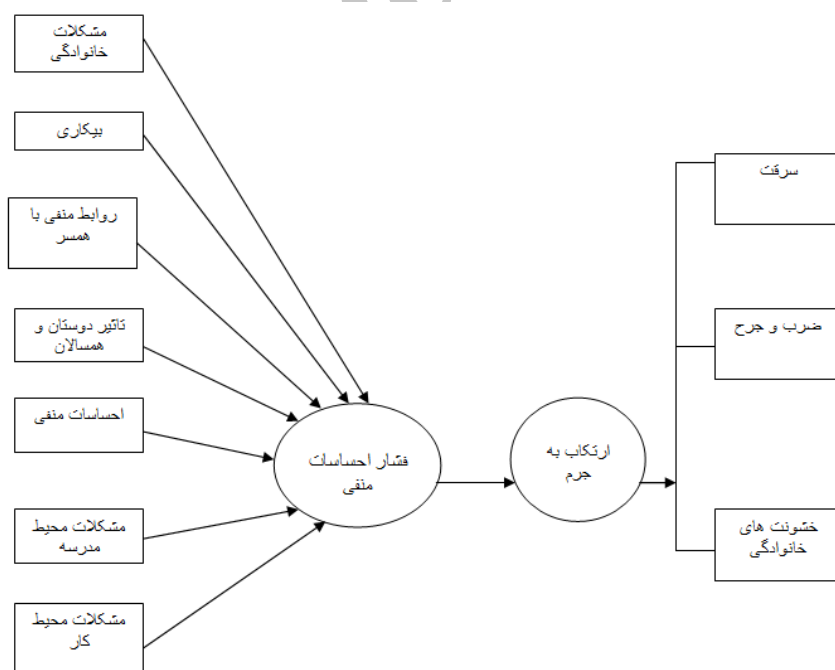
نظریه عام فشار آگنیو (۱۹۹۲) یکی از مهمترین نظریه‌ها در حوزه جرم‌شناسی یا انحرافات در طول ده سال گذشته است. کار وی به منزله «توسعه نظریه فشار»^۱ و تکمیل کارهای پیشینیان تلقی می‌شود. و این امر موجب گسترش مفاهیم کلیدی و افزایش دقت در تبیین انحرافات اجتماعی شده است. برای مثال، این نظریه به جای مربوط شدن به یک طبقه در مورد

همه طبقات اجتماعی کاربرد دارد. به علاوه نظریه آگنیو با وارد کردن متغیرهای احساسی (احساسات منفی) در مدل نظری خود از نظریه‌های پیشین فشار (کلاسیک) متمایز است. نظریه آگنیو (۱۹۹۲) پژوهش پیرامون فشار را احیا و اهمیت و تاثیر آن را بر احساسات منفی و همینطور انحراف نشان می‌دهد. در واقع نظریه عام فشار آگنیو با تعریف مجدد از مفهوم فشار، مشخص کردن احساسات منفی ناشی از فشار به عنوان منبع تحریک انحرافات و وارد کردن عوامل شرطی (مداخله گر) در نظریه برای تبیین تفاوت‌های فردی در انطباق با فشار، به منزله توسعه مدل‌های سنتی فشار (کلوارد و الین ۱-۱۹۶۰، کوهن ۲-۱۹۹۵، مرتون ۳-۱۹۳۸) تلقی می‌شود (سخاوت، ۱۳۸۵: ۴۱).

نظریه‌های پیشین فشار توسط مرتون، کوهن، کلوارد و اهلین در جامعه شناسی غالب شده‌اند. در حالی که این نظریه‌ها در بسیاری از شیوه‌ها از یکدیگر متفاوت هستند، همه آنها بزهکاری یا انحراف را به ناتوانی افراد در به دست آوردن اهداف رایج مشروع نسبت می‌دهند. مرتون و کلوارد و اهلین بر ناتوانی افراد در توفیق اهداف اقتصادی تمرکز کرده‌اند. از نظر مرتون ناتوانی در دستیابی به اهداف مشخص ممکن است مستقیماً بر رفتار انحرافی منجر شود، به طوری که افراد (جوانان و نوجوانان و ...) راه‌های جایگزین برای به دست آوردن آن هدف جست و جو میکنند. براساس نظر کلوارد و اهلین و کوهن احتمال ضعیفی وجود دارد که بسته بودن هدف (بسته بودن راه‌های دستیابی به هدف) به بزهکاری و انحراف منجر شود، مگر اینکه افراد ابتدا خرده فرهنگ بزهکار را شکل دهند یا به آن بپیوندند. این نظریه‌ها در دهه ۱۹۷۰ به شدت مورد انتقاد قرار گرفته‌اند و تاثیرشان بر پژوهش‌های تجربی کاملاً محدود شده است. در حالی که نظریه‌های فشار کلاسیک از چند نقطه نظر مورد انتقاد قرار گرفته‌اند، انتقاد مهم آن بود که متغیرهای مشتق از آنها با بزهکاری (انحراف) و مصرف مواد مخدر بی ارتباط هستند یا ارتباط ضعیفی دارند (شفرز، ۱۳۸۳: ۷۸).

مدل نظری پژوهش بر اساس نظریه آگنیو

1. Kolvard8Olin
2. Kohn
3. Merton

۲. روش

روش مورد استفاده در این پژوهش پیمایش از نوع توصیفی و تبیینی می باشد. به لحاظ معیار زمان، این پژوهش از نوع مقطعی بوده و به لحاظ معیار ژرفایی از نوع پهنانگر است که داده‌های آن با استفاده از پرسشنامه گردآوری شده است. با توجه به اینکه گستره سنی افراد مجرم و بزهکار جامعه دارای ویژگی‌های متفاوتی هستند، لذا از بین قشر‌های سنی (کودکان، نوجوانان، جوانان و بزرگسالان) قشر جوان و نوجوان ۳۰-۱۷ سال، با توجه به اهمیت و جایگاه ویژه آنان، به عنوان جامعه مورد پژوهش انتخاب شدند و جهت سهولت دسترسی و احراز مجرم بودن آنان، مجرمین در موارد سرقت، ضرب و جرح و خشونت خانوادگی در منطقه ۱۶ تهران که در کلانتری‌های سطح منطقه شامل کلانتری خزانه بخارایی، جوادیه و نازی آباد بازداشت شده‌اند و دارای پرونده می باشند، انتخاب شده و مورد بررسی قرار می‌گیرند.

طبق آمار و ارقام جمعیتی از سطح منطقه ۱۶ تهران، از کل جمعیت اعلام شده، جمعیت جوان منطقه در رده سنی ۳۰-۱۷ سال، ۶۵ درصد از کل جمعیت این منطقه است و با توجه به اطلاعاتی که از نیروی انتظامی سطح منطقه به دست آمده، مناطق جرم خیز سطح منطقه به ترتیب عبارتند از:

باغ آذری، جوادیه، یاغچی آباد، چهارصد دستگاه، علی آباد جنوبی، شهرک بعثت، خزانه بخارایی، نازی آباد و تختی .

جرم‌هایی که در سطح منطقه انجام می‌شود و بیشترین آمار را به خود اختصاص داده‌اند به ترتیب عبارتند از:

۱- سرقت که خود بر دونوع است: ۱- سرقت در داخل خودرو ۲- سرقت با موتور سیکلت و ثابت شده است که اکثر سارقین، معتاد نیز می باشند و به علت فراهم کردن پول موادمخدر خود دست به سرقت می‌زنند.

۲- درگیری‌های خانوادگی

۳- درگیری و ضرب و جرح (نزاع و زد و خورد)

۴- جرائم مالی و اقتصادی

۵- جرائم رانندگی

۶- جرائم عمومی

۷- مفاسد اجتماعی

۸- حوادث و سوانح

در کل می‌توان گفت که در بین تمامی جرائم ذکر شده در سال ۱۳۸۹، سرقت (۳۴ درصد)، ضرب و جرح (۱۴ درصد) و اختلافات خانوادگی (۲۲ درصد) و مسئله اعتیاد، توزیع و قاچاق مواد مخدر (۲۰ درصد) می‌باشد. و منطقه ۱۶ تهران در بین تمامی مناطق ۲۲ گانه تهران رتبه هشتم را در جرم خیزی دارد (آمار و اطلاعات معاونت اجتماعی کلانتری ۱۶۰ خزانه بخارایی در سال ۱۳۸۹).

نمونه‌گیری و حجم نمونه: روش نمونه‌گیری به صورت غیراحتمالی است با استقرار پژوهشگر به مدت سه هفته در سه مرکز بازداشت مجرمین، به صورتی که هر مرکز در هفت روز هفته محل استقرار پژوهشگر قرار گرفت. حجم نمونه نیز با توجه به نحوه نمونه‌گیری در طی سه هفته ۲۱۳ نفر بودند. تکنیک‌های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS، آمار توصیفی و استنباطی درباره داده‌ها انجام پذیرفت. به منظور دادن اطلاعات از جامعه مورد مطالعه، از آمار توصیفی (فراوانی‌ها، درصد نسبت فراوانی‌ها) بهره گرفته شد. از آمار استنباطی با به کارگیری آزمون‌های آماری و ضرایب همبستگی برای بررسی فرضیه‌ها استفاده شد. آمارهای پیشرفته چون تحلیل عاملی و تحلیل مسیر جهت مشخص کردن عامل‌های موثر و میزان اثر گذاری عامل‌ها بر هم به کار گرفته شد.

شیوه جمع آوری اطلاعات: با توجه به اهداف تحقیق و الزامات نظری، در این پژوهش از پرسشنامه ساخت یافته «فشار آگنیو و احساسات منفی» استفاده شده است. جهت سنجش روایی و پایایی پرسشنامه ابتدا پرسشنامه به تعداد ۵ نفر از جوانان ۱۷ تا ۳۰ به هنجار داده شد تا بخوانند و نظرات خود را اعلام نمایند و ایرادات پرسشنامه گرفته شود و ایرادات پرسشنامه اصلاح شود. سپس تست رسمی انجام شد. تعداد ۳۰ نفر از افراد بزهکار در کلانتری های منطقه پرسشنامه را پر کردند و با اطلاعاتی که از پرسشنامه های پر شده به دست آمده آلفای کرونباخ محاسبه شد و نتیجه ای که از آزمون آلفای کرونباخ بدست آمد $0/89$ بوده و چون این مقدار بیشتر از $0/7$ است می توان گفت که پرسشنامه از اعتبار مناسبی برخوردار بوده است.

اندازه گیری متغیر وابسته و متغیر مستقل: در این پژوهش افرادی که اقدام به سرقت، ضرب و جرح و خشونت خانگی کرده اند و در کلانتری ها دارای پرونده می باشند مجرم و بزهکار خطاب می شوند و با سنجش تعداد دفعات دستگیری، طول مدت زمان و تعداد جرایم ارتكابی در زمان دستگیری متغیر وابسته (جرم و بزهکاری) اندازه گیری می شود. جهت اندازه گیری فشار به عنوان متغیر مستقل از مولفه های زیر استفاده شده است، رابطه فرد با اعضای خانواده، مشکلات درون زندگی فرد، جدایی والدین از یکدیگر، تمایز قائل شدن والدین نسبت به فرزندان، بیکاری و بیماری والدین، سابقه دستگیری و زندانی شدن اعضای خانواده، احساس نسبت به منازعات خانوادگی، درک پدر و مادر از رفتار و کارهای فرد، مشکلات اقتصادی خانواده، داشتن رابطه بد با همسر، منطبق بودن معیارهای واقعی برای انتخاب همسر، نگرانی از اخراج شدن در محیط کار، اختلاف و مشکل با رئیس و همکار، عادلانه بودن شغل و درآمد در مقایسه با دیگران، دستیابی به آرزوها و توانایی رسیدن به آنها، نحوه آشنا شدن با دوستان، نوع گذراندن اوقات فراغت با دوستان، مرتکب عمل جرم شدن به همراه دوستان، نوع ارتکاب به جرم و میزان دفعات ارتکاب به جرم، فرار از محیط مدرسه، استفاده از مواد مخدر به همراه دوستان، احساس رضایت از محیط زندگی خود، در میان گذاشتن مشکلات خود با خانواده، چگونگی رفتار فرد با اعضای خانواده به هنگام برخورد با مشکلات، نوع عمل جرم به هنگام برخورد با مشکلات، در میان گذاشتن با دوستان به هنگام برخورد با مشکلات، نگرانی فرد در رابطه با موقعیتش در مقایسه با همکلاسیان در مدرسه، رفتار معلمان و مدیران با فرد، تحت فشار قرار دادن والدین برای گرفتن نمره قبولی، احساس گناه نسبت به جرم.

۳. یافته های پژوهش

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر نشان می دهد که ۳۱ درصد پاسخگویان در دامنه سنی ۲۱-۲۴ سال از بیشترین فراوانی و ۱۸/۳ درصد آنها نیز در دامنه سنی ۲۹-۳۰ سال در کمترین فراوانی قرار دارند. سطح تحصیلات مقطع راهنمایی با ۴۲/۳ درصد از بیشترین فراوانی و مقطع تحصیلی دانشگاهی با ۳/۸ درصد در کمترین فراوانی قرار گرفته است. وضعیت درآمد بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان ۱۲۹ نفر با درصد (۶۰/۹) از بیشترین فراوانی و ۶۰۰ هزار تومان با درصد ۱/۹ از کمترین فراوانی در دسته ها قرار می گیرد. وضعیت مسکونی استیجاری با ۱۰۵ فراوانی (۰/۴۹) درصد از بیشترین فراوانی و سازمانی با ۱۱ فراوانی (۵/۴) درصد از کمترین فراوانی برخوردار است. وضعیت تاهل بیشترین فراوانی را مجرد ها با ۱۲۷ نفر (۰/۵۹) درصد و متاهلین با کمترین فراوانی ۸۶ نفر (۰/۴۰) درصد را به خود اختصاص داده است. وضعیت شغل افراد بیشترین فراوانی را بیکاران با ۵۹/۲ درصد و کمترین فراوانی را ۲/۳ درصد کارمندان به خود اختصاص داده اند. و از بین مجرمین بازداشت شده در سطح سه کلانتری نام برده شده، ۵۷ نفر (۰/۱۷) از مجرمین مرتکب جرم ضرب و جرح، ۸۲ نفر (۰/۴۴) مرتکب خشونت خانوادگی و ۷۴ نفر (۰/۳۹) مرتکب سرقت از خودرو و منازل شده اند.

آمار استنباطی پژوهش

بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

در این قسمت ابتدا به بررسی نرمال بودن متغیر شاخص فشار، شاخص خانواده، شاخص مربوط به رابطه با همسر، شاخص مربوط به محیط کار، شاخص مربوط به تاثیر دوستان، شاخص مربوط به محیط زندگی، شاخص مربوط به احساسات منفی، شاخص مربوط به محیط مدرسه و شاخص مربوط به جرم با آزمون کلموگروف اسمیرنوف می‌پردازیم.

جدول ۱. بررسی توزیع متغیرها

سطح معنی داری	مقدار آماره Z	تعداد	
۰,۱۳۲	۱,۴۳۹	۲۱۳	شاخص فشار
۰,۲۵۷	۱,۳۳۴	۲۱۳	شاخص خانواده
۰,۱۶۷	۲,۷۴۲	۲۱۳	شاخص مربوط به رابطه با همسر
۰,۳۷۶	۲,۷۲	۲۱۳	شاخص مربوط به محیط کار
۰,۲۷	۱,۵۹	۲۱۳	شاخص مربوط به تاثیر دوستان
۰,۳۴	۲,۰۵	۲۱۳	شاخص مربوط به محیط زندگی
۰,۰۹	۱,۸۴	۲۱۳	شاخص مربوط به احساسات منفی
۰,۱۰۱	۱,۶۶	۲۱۳	شاخص مربوط به محیط مدرسه
۰,۳۱	۲,۴	۲۱۳	شاخص مربوط به جرم

در این آزمون فرض صفر آزمون عبارت است از : نرمال بودن توزیع متغیرها. فرض مقابل عبارت است از : عدم نرمال بودن توزیع متغیر مورد بررسی. در صورتی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰,۰۵ باشد فرض صفر را رد کرده و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال نیست. در صورتی که سطح معنی داری آزمون بیشتر از ۰,۰۵ باشد فرض صفر را می‌پذیریم و توزیع داده‌ها نرمال است. با توجه به جدول ۱- از آنجا که سطح معنی داری آزمون نرمال بودن متغیرها بیشتر از ۰,۰۵ می‌باشد بنا بر این فرض صفر را پذیرفته و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت توزیع متغیرهای فوق نرمال است.

در این پژوهش تحلیل اکتشافی (عاملی) نیز به کار گرفته شده است این تحلیل به این منظور به کار رفته که مشخص نماید آیا تعداد داده‌های مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب است یا خیر؟ بدین منظور از معنی داری آزمون Bartlett و شاخص Kaiser-Mayer-Olkin استفاده می‌شود. در صورتی که سطح معنی داری آزمون از ۰,۰۵ کمتر باشد با اطمینان ۹۵٪ تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است.

جدول ۲. جدول آزمون بارتلت و شاخص kmo

شاخص kmo	سطح معنی داری آزمون بارتلت
۰,۸۱۲	۰,۰۱۲

با توجه به جدول ۲- مشاهده می شود مقدار شاخص KMO برابر ۰.۸۱۲ می باشد. از آنجا که این مقدار به ۱ نزدیک است بنابراین می توان گفت تعداد نمونه (تعداد پاسخ دهندگان) برای تحلیل عاملی کافی می باشد. همچنین مقدار سطح معنی داری آزمون بارتلت (۰.۰۱۲)، کمتر از ۰.۰۵ است که نشان می دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است و فرض شناخته شده بودن ماتریس همبستگی رد می شود.

جهت بررسی تحلیل عاملی اکتشافی ابتدا کل داده ها را مورد تحلیل قرار می دهیم. با توجه به شاخص KMO و معنی داری آزمون بارتلت نشان دهنده کفایت داده ها جهت تحلیل عاملی است و تکنیک تحلیل عاملی متغیرهایی که در تحلیل وارد شده اند را به ۹ عامل طبقه بندی کرده است. که ۷۳.۵۲٪ از واریانس را تبیین نمودند. مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل در جدول ۳- ارائه شده است.

جدول ۳. مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل

عامل ها	مقادیر ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد تجمعی واریانس تبیین شده
شاخص فشار	۶.۰۲	۱۱.۴۲	۱۱.۴۲
شاخص خانواده	۴.۸۴۰	۱۰.۴۴	۲۱.۸۶
شاخص مربوط به رابطه با همسر	۴.۷۱۰	۹.۳۷۲	۳۱.۲۳
شاخص مربوط به محیط کار	۴.۵۳	۹.۲۱	۴۰.۴۴
شاخص مربوط به تاثیر دوستان	۳.۸۵۵	۸.۷۱	۴۹.۱۵۲
شاخص مربوط به محیط زندگی	۳.۸۲۲	۷.۵۶۴	۵۶.۷۱۶
شاخص مربوط به احساسات منفی	۳.۷۱	۶.۰۶۹	۶۲.۷۸۵
شاخص مربوط به محیط مدرسه	۳.۵۵	۵.۴۵	۶۸.۲۳۵
شاخص مربوط به جرم	۳.۳۹	۵.۲۹	۷۳.۵۲۵

نام عامل و متغیرهای مربوط به هر یک از آنها همراه با بار عاملی هر متغیر در جدول ۳- ارائه شده است. شاخص فشار ۱۱.۴۲٪ از واریانس کل را تبیین می کند. شاخص خانواده ۱۰.۴۴٪ از واریانس کل را تبیین می کند. شاخص مربوط به رابطه با همسر ۹.۳۷۲٪ از واریانس کل را تبیین می کند. شاخص مربوط به محیط کار ۹.۲۱٪ از واریانس کل را تبیین می کند. شاخص مربوط به تاثیر دوستان ۸.۷۱٪ از واریانس کل را تبیین می کند. شاخص مربوط به محیط زندگی ۷.۵۶۴٪ از واریانس کل را تبیین میکند. شاخص مربوط به احساسات منفی ۶.۰۶۹٪ از واریانس کل را تبیین میکند. شاخص مربوط به محیط مدرسه ۵.۴۵٪ از واریانس کل را تبیین میکند. شاخص مربوط به جرم ۵.۲۹٪ از واریانس کل را تبیین میکند.

بررسی فرضیه‌های تحقیق

۱- "به نظر می رسد میزان فشار در افراد منحرف بر اساس نوع بزه اجتماعی با یکدیگر متفاوت است."

جدول ۴. بررسی تفاوت میزان فشار در سوح مختلف نوع بزه

سطح معنی داری	آماره آزمون F
۰.۰۳۷	۱۹.۲۴

توجه به جدول (۴) مقابل مقدار آماره آزمون آنالیز واریانس یک طرفه (One-Way Anova) ۱۹,۲۴ و سطح معنی داری آزمون ۰,۰۳۷ است. از آنجا که مقدار آماره آزمون از ۳,۸۶ بیشتر است و سطح معنی داری آزمون از ۰,۰۵ کمتر است بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت میزان فشار در افراد منحرف بر اساس نوع بزه اجتماعی با یکدیگر متفاوت است. جهت بررسی دقیق تر از آزمون LSD استفاده می کنیم. در آزمون مورد نظر فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر تعریف می شود.

فرض صفر: عبارت است از: عدم وجود اختلاف معنی دار در سطوح متغیر نوع بزه
فرض صفر: عبارت است از: وجود اختلاف معنی دار در سطوح متغیر نوع بزه

جدول ۵. جدول آزمون LSD

رشته (I)	رشته (J)	سطح معنی داری	فاصله اطمینان ۹۵٪	
			حد بالا	حد پایین
سرقت	ضرب و جرح	۰,۳۴۰	۸,۱۵-	۶,۹۵-
	خرید و فرش مواد	۰,۰۰۰	۵,۰۴	۸,۲۲
	شکایت خانوادگی	۰,۹۴۰	۳,۷۵-	۸,۶۷
ضرب و جرح	خرید و فرش مواد	۰,۰۹۰	۸,۸۵	۹,۰۶
	شکایت خانوادگی	۰,۱۰۰	۴,۳۸	۱۰,۷۳
خرید و فرش مواد	شکایت خانوادگی	۰,۰۰۰	۵,۶۷	۷,۳۶

با توجه به جدول مقابل سطح معنی داری آزمون بین دو نوع بزه سرقت و ضرب و جرح (۰,۰۳۴)، سرقت و خرید و فرش مواد (۰,۰۰۰) و ضرب و جرح و خرید و فرش مواد (۰,۰۰۹)، ضرب و جرح و شکایت خانوادگی (۰,۰۱) و خرید و فرش مواد و شکایت خانوادگی (۰,۰۰) می باشد. از آنجا که این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است بنابراین فرض صفر رد شده و در نتیجه میانگین میزان فشار در افراد مختلف در سطوح بزه های فوق اختلاف معنی داری دارد. تنها میانگین میزان فشار در افراد مختلف در سطوح سرقت و شکایت خانوادگی اختلاف معنی داری ندارد زیرا سطح معنی داری آزمون فوق ۰,۰۹۴ کمتر از ۰,۰۵ نمی باشد بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر را می پذیریم.

۲- به نظر می رسد احساس فشار نسبت به شرایط زندگی در ارتکاب به جرم و بزهکاری تاثیر دارد.

۲-۱- بررسی رابطه شاخص فشار و شاخص مشکلات خانواده

فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی دار بین رابطه شاخص فشار و شاخص مشکلات خانواده

فرض مقابل: وجود رابطه معنی دار بین رابطه شاخص فشار و شاخص مشکلات خانواده

جدول ۶. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و شاخص مشکلات خانواده

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
شاخص فشار	شاخص خانواده	۲۱۳	-۰,۲۹۴	۰,۰۳۹

با توجه به جدول مقابل سطح معنی داری آزمون (۰,۰۳۹) کمتر از ۰,۰۵ می باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

۲-۲- بررسی رابطه شاخص فشار و رابطه با همسر

فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و رابطه با همسر

فرض مقابل: وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و رابطه با همسر

جدول ۷. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و رابطه با همسر

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
شاخص فشار	رابطه با همسر	۲۱۳	-۰,۱۰۴	۰,۰۲۶

با توجه به جدول مقابل سطح معنی داری آزمون (۰,۰۲۶) کمتر از ۰,۰۵ می باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

۲-۳- بررسی رابطه شاخص فشار و محیط کار

فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و محیط کار

فرض مقابل: وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و محیط کار

جدول ۸. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و محیط کار

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
شاخص فشار	محیط کار	۲۱۳	-۰,۳۳۷	۰,۰۰۷

با توجه به جدول مقابل سطح معنی داری آزمون (۰,۰۰۷) کمتر از ۰,۰۵ می باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

۲-۴- بررسی رابطه شاخص فشار و تاثیر دوستان

فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و تاثیر دوستان

فرض مقابل: وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و تاثیر دوستان

جدول ۹. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و تاثیر دوستان

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
شاخص فشار	تاثیر دوستان	۲۱۳	۰,۵۱۴	۰,۰۰۰

با توجه به جدول مقابل سطح معنی داری آزمون (۰,۰۰۰) کمتر از ۰,۰۵ می باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

۲-۵- بررسی رابطه شاخص فشار و محیط زندگی

فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی دار بین شاخص فشار و محیط زندگی

فرض مقابل : وجود رابطه معنی‌دار بین شاخص فشار و محیط زندگی

جدول ۱۰. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و محیط زندگی

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
شاخص فشار	محیط زندگی	۲۱۳	۰,۴۶۰	۰,۰۰۶

با توجه به جدول مقابل سطح معنی‌داری آزمون (۰,۰۰۶) کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد.

۲-۶- بررسی رابطه شاخص فشار و شاخص مربوط به احساسات منفی
فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی‌دار بین شاخص فشار و احساسات منفی
فرض مقابل : وجود رابطه معنی‌دار بین شاخص فشار و احساسات منفی

جدول ۱۱. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و احساسات منفی

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
شاخص فشار	احساسات منفی	۲۱۳	۰,۲۴۲	۰,۰۰۴

با توجه به جدول مقابل سطح معنی‌داری آزمون (۰,۰۰۴) کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد.

۲-۷- بررسی رابطه شاخص فشار و شاخص مربوط به محیط مدرسه
فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی‌دار بین شاخص فشار و محیط مدرسه
فرض مقابل : وجود رابطه معنی‌دار بین شاخص فشار و محیط مدرسه

جدول ۱۲. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص فشار و محیط مدرسه

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
شاخص فشار	محیط مدرسه	۲۱۳	۰,۳۵۹	۰,۰۰۱۶

با توجه به جدول مقابل سطح معنی‌داری آزمون (۰,۰۰۱۶) کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد.

۳- به نظر می‌رسد که برخورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم تاثیر دارد.
فرض صفر: عدم وجود رابطه معنی‌دار بین برخورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم
فرض مقابل : وجود رابطه معنی‌دار بین برخورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم

جدول ۱۳. بررسی رابطه متغیر رابطه شاخص شرایط زندگی و شاخص نوع جرم

متغیر اول	متغیر دوم	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
شاخص شرایط زندگی	نوع جرم	۲۱۳	۰,۵۵۲	۰,۰۰۰

با توجه به جدول مقابل سطح معنی داری آزمون ($0,000$) کمتر از $0,05$ می باشد، بنابراین فرض صفر رد شده و رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

آزمون مدل تحلیلی و تحلیل مسیر متغیرهای پژوهش

در پژوهش حاضر، جهت تعیین اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از روش تحلیل مسیر بهره گرفته شده است. به سخنی دیگر با استفاده از روش تحلیل مسیر در نظر است که مدل نظری پژوهش آزمون شود و تعدیل شود.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون در مرحله اول

در مرحله اول برای تعیین ضرایب مسیر و محاسبه اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها به نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون می پردازیم. در این قسمت جرم و بزه کاری متغیر وابسته فرض شده است و فشار به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده اند. بر اساس ضرایب بتا مندرج در نمودار شماره ۱ میزان تاثیر مستقیم و غیرمستقیم متغیر وابسته بر متغیر مستقل نشان داده شده است.

جدول ۱۴. تحلیل رگرسیونی متغیر مستقل (فشار) بر جرم و بزه کاری

	B	BETA		t	Sig
		خطای استاندارد	(ضریب استاندارد شده بتا)		
عدد ثابت	۲۷,۶۸۱	۶,۶۰۹		۴,۱۸۸	۰,۰۰۶
فشار	۱,۲۹۷	۰,۳۷	۰,۲۱۶	۳,۵۰۵	۰,۰۲۶
	$= 0,429R^2$		$F = 16,597$	$sig = 0,001$	

بدین ترتیب همان طور که در جدول مشاهده می شود، با توجه به مقادیر آزمون F و معنی داری آن در سطح اطمینان بالای ۹۵٪ معادله رگرسیون معتبر بوده و نتایج آن قابل تحلیل است. مقدار ضریب تعیین (R^2) $0,429$ می باشد که این موید آن است که ۴۲,۹٪ از تغییرات متغیر وابسته به کمک متغیر مستقل قابل تبیین است.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون در مرحله دوم

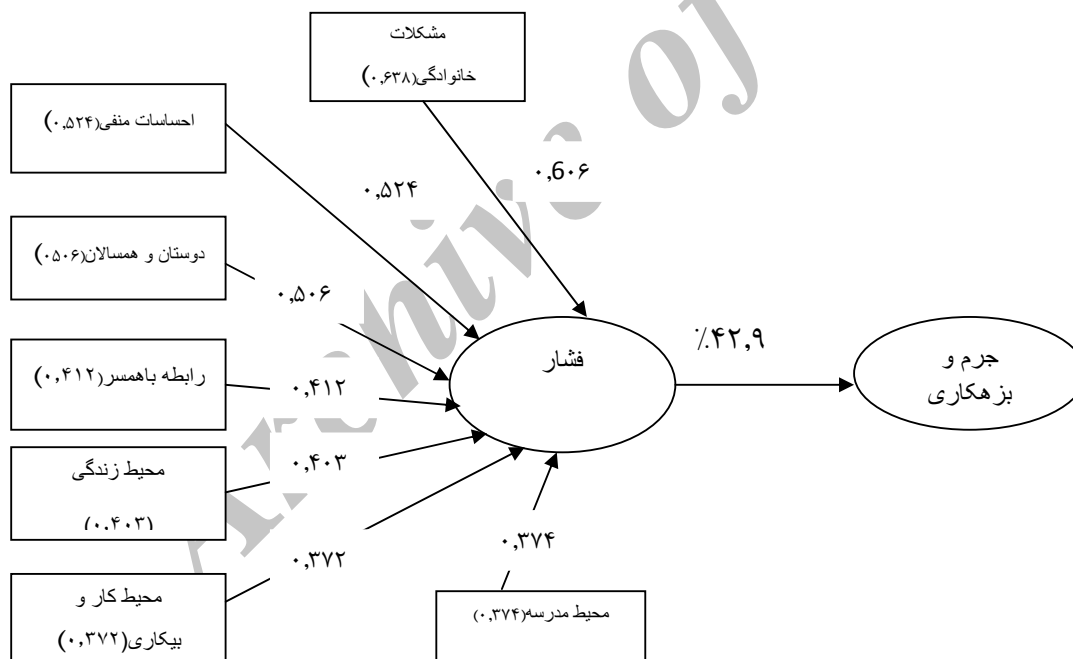
جدول ۱۵. تحلیل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر فشار

	B	BETA		T	Sig
		خطای استاندارد	(ضریب استاندارد شده بتا)		
عدد ثابت	۲۶,۷۳۹	۲,۷۶۹		۹,۶۵	۰,۰۰۰
رابطه منفی با همسر	۴,۶۲	۰,۵۶۰	۰,۴۱۲	۸,۲۵	۰,۰۰۰
احساسات منفی	۴,۵۶	۰,۲۹۲	۰,۵۲۴	۱۵,۶۱	۰,۰۰۲
مشکلات خانوادگی	۴,۳۹	۰,۲۲۶	۰,۶۳۸	۱۹,۴۲	۰,۰۰۰
تاثیر دوستان و همسالان	۵,۶۷	۰,۳۷۸	۰,۵۰۶	۱۵	۰,۰۰۰

مشکلات محیط زندگی	۳,۸۹	۰,۵۰۴	۰,۴۰۳	۷,۷۱	۰,۰۰۰
مشکلات محیط مدرسه	۴,۰۶	۰,۴۱۳	۰,۳۷۴	۴,۸۳	۰,۰۰۱
مشکلات محیط کار و بیکاری	۵,۱۷	۰,۶۷۲	۰,۳۷۲	۷,۶۹	۰,۰۰۰
	$=R^2$		$F = ۱۲۴,۳۳۸$		$sig = ۰,۰۰۰$

بدین ترتیب همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، با توجه به مقدار آزمون F و معنی داری آن در سطح اطمینان بالای ۹۵٪ معادله رگرسیون معتبر بوده و نتایج آن قابل تحلیل است. مقدار ضریب تعیین (R^2) ۰,۷۸۱ می باشد که این موید آن است که ۸۷,۱٪ از تغییرات متغیر وابسته به کمک متغیر مستقل قابل تبیین است. ملاحظه می شود که متغیر های مستقل بر حسب میزان همبستگی به ترتیب عبارتند از:

مشکلات خانوادگی با وزن بتای (۰,۶۳۸)، احساسات منفی با وزن بتای (۰,۵۲۴)، تاثیر دوستان و همسالان با وزن بتای (۰,۵۰۶)، رابطه منفی با همسر با وزن بتای (۰,۴۱۲)، مشکلات محیط زندگی با وزن بتای (۰,۴۰۳)، مشکلات محیط مدرسه با وزن بتای (۰,۳۷۴)، مشکلات محیط کار و بیکاری با وزن بتای (۰,۳۷۲).

نمودار شماره ۱. تحلیل مسیر همراه با ضرایب مسیر (بتا)

بنابراین بر اساس مقادیر به دست آمده در محاسبات فوق اثرات مستقیم این متغیرها بر متغیر وابسته بر مبنای میزان ضریب بتا استاندارد شده محاسبه گردیده است.

۴. بحث

این پژوهش با هدف شناخت عوامل موثر در گرایش به جرم و بزهکاری نوجوانان و جوانان ۳۰-۱۷ سال منطقه ۱۶ تهران با تاکید بر نظریه فشار آگنیو انجام شد. آگنیو یکی از مهمترین نظریه پردازان فشار در حوزه انحرافات اجتماعی در دهه اخیر به شمار می رود و تحقیقات بسیاری بر اساس نظریه وی انجام شده است. طبق نظریه آگنیو انحرافات اجتماعی در نتیجه تعاملات و کنش های انسان ها در حوزه های مختلف (کار، مدرسه، دوستان، خانه و خانواده و ...) روی می دهند. به نظر وی فشار های ناشی از اینگونه روابط با گرایش به انحرافات رابطه دارند و افراد در معرض چنین فشار هایی بیشتر از بقیه به انحرافات اجتماعی روی می آورند. آگنیو و بسیاری از محققان از این نظریه برای تحلیل رفتار های انحرافی جوانان و نوجوانان سود جستند. در پاسخ به این سوال که چرا موضوع گرایش به جرم و بزهکاری جوانان و نوجوانان را انتخاب و همینطور از نظریه آگنیو برای تبیین آن استفاده کرده ایم، دلایل متعددی وجود دارد که برخی از آنها را اشاره می نمایم:

۱- نظریه آگنیو محث جدیدی را در حوزه انحرافات و علل گرایش آن باز می کند که آزمون این نظریه از علایق تحقیقی پژوهشگران به شمار می رود.

۲- درباره عامل گرایش به جرم و بزهکاری نظریات متفاوتی وجود دارد اما با آزمون این نظریه قابلیت تبیین انحرافات اجتماعی از جمله اعتیاد را نیز می شود بررسی کرد.

۳- مسئله گرایش به جرم و بزهکاری جوانان و نوجوانان همانطور که بیان شد، نوجوانان و جوانان سرنوشت سازان جامعه می باشند و سلامت و سعادت یک جامعه به سلامت و سعادت یک فرد بستگی دارد. پس این موضوع مهم است که بررسی شود و ریشه یابی گردد. و جوانان منطقه ۱۶ تهران نیز جزئی از همین جامعه اند و باید مشکلاتشان ریشه یابی شود.

با توجه به نکات فوق در طول این پژوهش همواره سعی کردیم ضمن رعایت روش شناسی و سایر ضوابط تحقیق، موضوع جرم و بزهکاری بر اساس نظریه آگنیو را مورد بررسی قرار دهیم و متغیر های مستقل و وابسته را بسنجیم. در این راستا فرضیات ارائه شده در پژوهش را به آزمون تجربه کشیدیم. کلیه فرضیات مطروحه مورد تایید قرار گرفته و در سطح معنی دار بوده است. فشار های ناشی از روابط نامناسب والدین در خانه (شاخص خانواده) با سطح معناداری ۰/۰۳۹، احساس منفی با سطح معناداری ۰/۰۰۴، فشارهای ناشی از محیط کار با سطح معناداری ۰/۰۰۷، در سطح معنی داری بوده است و فشار ناشی از محیط مدرسه با سطح معناداری ۰/۰۱۶ در سطح معنی دار بوده است. فشار ناشی از تاثیر دوستان و همسالان با سطح معناداری ۰/۰۰۰ در سطح معنی دار بوده است. فشار ناشی از محیط زندگی با سطح معناداری ۰/۰۰۶ در سطح معنی داری بوده است و رابطه با همسر با سطح معناداری ۰/۰۲۶ در سطح معنی داری قرار گرفته است. یکی از فرضیات اصلی این پژوهش "به نظر می رسد که احساس فشار نسبت به شرایط زندگی در بروز جرم و بزهکاری تاثیر دارد." تایید شده است. شرایط زندگی شامل رابطه منفی با همسر، فوت والدین، جدایی و طلاق والدین احساسات منفی، تاثیر دوستان و همسالان، مشکلات ناشی از محیط کار، مشکلات ناشی از محیط مدرسه، مشکلات ناشی از محیط زندگی می شود و رابطه هر یک از این متغیرها به صورت جداگانه با فشار سنجیده شد و به اثبات رسید که هر یک رابطه معنی داری با متغیر فشار دارند. فرضیه دوم این پژوهش "میزان فشار در افراد منحرف بر اساس نوع بزه اجتماعی با یکدیگر متفاوت است." نیز با سطح معناداری ۰/۰۳۷ در سطح معنی داری مورد تایید قرار گرفته است. فرضیه سوم این پژوهش نیز با عنوان "به نظر می رسد که برخورد با فشار ایجاد شده از شرایط زندگی بر نوع جرم تاثیر دارد" این فرضیه نیز با سطح معناداری ۰/۰۰۰ در سطح معنی داری به اثبات رسیده است.

با توجه به نتایجی که از پژوهش بدست آمد پیشنهاداتی را می توان مطرح کرد که عبارتند از: همانطور که در این پژوهش تایید شده یکی از عوامل مهم و موثر در گرایش جوانان به بزهکاری فشار های ناشی از روابط منفی یا نفرت انگیز با دیگران است. جوانان در محیط های مختلف زندگی، با فشار ها دست و پنجه نرم می کنند و این فشار ها در کنار سایر عوامل دیگر می تواند احتمال کشاندن آنها را به جرم و بزهکاری افزایش دهد. در بعد خانواده باید با آموزش صحیح والدین آنان را به ایجاد محیطی امن و آرام برای فرزندان تشویق نموده تا فرزندان آنان در محیط خانواده احساس امنیت و آرامش نمایند. این کار از طریق ایجاد برنامه های آموزش رادیو و تلویزیون و ایجاد نهادهای مدنی امکان پذیر است. در محیط مدرسه باید به مدیران، معلمان و سایر کارکنان مدرسه آموزش های لازم در برخورد مناسب توأم با رأفت با دانش آموزان داده شود. معمولاً دانش آموزان و دانشجویان ارزش و اعتبار بالایی برای معلمان و مدیران قائلند و بر خوردهای نامناسب مدیران و معلمان آثار مخربی در روحیه آنان ایجاد می کند و این آثار تا سالهای بعد (حتی در دوران بزرگسالی) نیز باقی خواهد ماند.

یکی دیگر از محیط های فشار زا محیط کار است. معمولاً کار کردن در محیط های مختلف کار اعم از اداره، کارخانه، فشار های مربوط به خود را دارد. برخورد مناسب مدیران با کارکنان، چشم پوشی از اشتباهات کارکنان، بررسی مشکلات کار عنوان و تلاش در جهت رفع آنها و ... می تواند فشار های ناشی از محیط کار را تقلیل دهد.

Archive of SID

منابع

- آگنیو، رابرت. (۱۳۷۸). بررسی تجربی نظریه عام فشار آگنیو. (عبدالرضا رسولی، مترجم)، تهران: انتشارات دانشکده علامه طباطبایی.
- احمدی، حبیب. (۱۳۸۴). جامعه شناسی انحرافات. تهران: انتشارات سمت.
- اورنگ، جمیله. (۱۳۸۱). پژوهش درباره اعتیاد. تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- بی، ارل. (۱۳۸۱). روش های تحقیق در علوم اجتماعی، جلد اول. (رضا فاضل، مترجم). تهران: انتشارات سمت.
- بخارایی، احمد. (۱۳۸۶). جامعه شناسی انحرافات اجتماعی در ایران. تهران: انتشارات پیام نور.
- توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۳). جامعه شناسی کار و شغل، تهران: انتشارات سمت.
- دانش، تاج زمان. (۱۳۷۴). اطفال و نوجوانان بزهکار، چاپ اول. تهران: انتشارات موسسه خدمات فرهنگی رسا.
- دورکیم، امیل. (۱۳۷۸). خودکشی. (نادر سالار امیری، مترجم). تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
- ستوده، هدایت اله. (۱۳۸۰). "آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات). تهران: انتشارات آوای نور.
- سخاوت، جعفر. (۱۳۸۵). جامعه شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: انتشارات پیام نور.
- شفرز، برنهارد. (۱۳۸۳). مبانی جامعه شناسی جوانان. (کرامت اله راسخ، مترجم). تهران: انتشارات نی.
- صدیق سروسستانی، رحمه الله. (۱۳۸۶). آسیب شناسی اجتماعی، تهران: انتشارات سمت.
- Agnew, Rabert (1992) "Strain and subcultural of criminality" in Joseph F. Sheley, Criminology: A contemporary handbook, 2nd, Belmont, California: Wadsworth
- Bourt Jan. (2003). "the interactive effects of peer variables on Delinquency". Criminology 29 (1): 47-72
- Jaang, Jansone (2003), A General theory of crime, Stanford: Stanford University Press
- Laksine Timothy Brezina. (2004) "Relational problems with peer gender Delinquency" Youth & Society Vol. 22: 84-111.
- Merlan, Jambo (2006) "Why do they do it? An examination of the intervening mechanisms between social control variables & Delinquency" Journal of Research in Crime & Delinquency 30 (3): 245-299.